

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

СТРИГА Е. В.

**Методичні рекомендації з навчальної дисципліни
«Лінгвокраїнознавство Китаю»**

Одеса-2019

УДК: 81–1: 908(510)(072)

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол №__ від _____)

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання Е. В. Стрига

Рецензенти: В. І. Рижих – кандидат філологічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова;

Чжан Ябін – викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство Китаю» / укл. Е. В. Стрига. – Одеса : Університет Ушинського, 2019. – 33 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 року № 1/9-434 «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» і містять короткий зміст лекцій, практичних занять, глосарій, літературу і т. ін.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тексти лекцій.....	5
Теми практичних занять.....	14
Модульні контрольні роботи.....	15
Глосарій.....	16
Структура, оформлення та захист проекту.....	25
Теми проєктів.....	26
Екзаменаційні питання.....	29
Рекомендована література	32

ВСТУП

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство Китаю» призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (китайська)) містять короткий зміст лекцій, практичних занять, модульні контрольні роботи, глосарій, структуру та теми проектів, екзаменаційні питання та літературу. Можуть бути використані для самостійного опрацювання навчального матеріалу з означеної дисципліни. У рекомендаціях відображено міжпредметні зв'язки, що передбачають комплексний підхід у викладанні лінгвокраїнознавства китайської мови оскільки вивчаються історія китайського письма, найважливіші історичні події, географічні поняття, особливості національної культури та суспільно-політичного життя, державний устрій, економіка, традиції та звичаї Китаю.

ТЕКСТИ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1

Тема 1. Китайські першознаки. Письмена епохи Чжоу. Уніфікація письма в епоху Цинь. Каліграфічні стилі.

Китайське ієрогліфічне письмо сходить до розписів на неолітичній кераміці. На неолітичних глечиках виявляються різні геометричні візерунки (трикутники, ромби, кола, спіралі, зигзаги, меандри), мали глибоке символічне значення, що відображали різні сили природи. Розписи на кераміку наносилися не лише на зовнішній боковій поверхні судин і мисок, а й на внутрішню, де часто зображувалися тварини (особливо риби і птиці), пов'язані з анімістичними і тотемістичними віруваннями.

Тема 2. Природа китайського писемного знаку. Мистецтво каліграфії в Китаї.

Каліграфічні стилі, починаючи з позбавлю, на відміну від «давніх письмен» (гувень), що включають написи на кераміці, бронзі та камені, називаються цзінвень (今文 jīnwén), тобто «новими письменами».

Лішу і чжуань розвиваються паралельно при династії Цинь. Але з початком династії Західна Хань (206 рік до н. Е. – 8 р. По Хр.) Лішу використовується для ведення ділової переписки, складання документів, а згодом проникає і в інші сфери суспільного життя. Однак стиль чжуань не був повністю витіснений: він продовжує існувати як більш витончений, аристократичний вид письма. Стиль лішу виявляється більш зручним завдяки більшій простоті в написанні знаків в порівнянні з чжуань.

Формування сіншу в нинішньому вигляді відбувається в IV столітті н. е. під впливом робіт великих каліграфів, зокрема, Ван Січжи (321-379 рр.), який був воєначальником і вченим.

Цаошу буквально означає «трав'яне письмо», оскільки його знаки за формою нагадує поплутані стебла трави; а крім того, він отримав назву від чорнових варіантів документів, які раніше робилися на рисовому папері.

Змістовий модуль 2

Тема 1. Методологічні підходи до вивчення Китаю. Особливості вивчення Китаю. Історія вивчення Китаю в Європі та Україні.

Предметом лінгвокраїнознавства (китайського) є мовні реалії з країнознавчої спрямованістю, пов'язані з найважливішими історичними подіями, культурно-історичними та соціальними асоціаціями, мовні реалії, пов'язані з географічними поняттями, особливостями національної культури, суспільно-політичного життя, державним устроєм, економікою, традиціями і звичаями Китаю.

Роль Китаю у світі все більше зростає. Розширення зв'язків із цією країною в політичній, економічній, культурній та інших сферах є одним із важливих напрямів зовнішньої політики України.

Деякі аспекти досліджуваної проблеми висвітлено в монографії О. Кіктенка «Нариси з історії українського китаєзнавства. XVIII – перша половина XX ст.: дослідження, матеріали, документи», у якій розглядається становлення української школи китаєзнавства у 1990-х роках.

Тема 2. Природа Китаю. Загальна характеристика природи Китаю. Рельєф, геологічна будова, корисні копалини. Клімат. Динаміка зміни клімату. Внутрішні води Китаю. Моря, які омивають Китай. Ґрунти. Земельні ресурси. Рослинний і тваринний світ. Біологічні ресурси.

Китай (самоназва Чжунго) — найбільша за населенням країна світу. Її називають «Дім для 1/5 людства». Кожен п'ятий житель Землі мешкає в Китаї. За площею Китай значно поступається РФ, але стоїть на одному рівні з Канадою та США. Китай являє собою найстарішу в світі існуючу дотепер

цивілізацію. Її писана історія нараховує 3500 років. Сучасний Китай має один з найбільших у світі ресурсний та економічний потенціал.

За конфігурацією території Китай нагадує масивну глибу розмірами 4х4,8 тис. км, яка домінує в регіоні. Його сухопутний кордон тягнеться на 22800 км, а морський — на 6470 км.

Тема 3. Основні етапи історичного розвитку Китаю.

Давні часи і рабовласницьке суспільство (до 476р. до н.е.).

Цінь Ші Хуан-ді (259-210 рр. до н.е.).

Династія Хань (206р. до н.е. – 220р.) і «Шовковий шлях».

Династія Тан – епоха розквіту і благополуччя (618-907 рр.).

Династії Сун, Юань, Мін і Цін (960-1911 рр.).

Нова історія (1840-1919 рр.).

Новодемократична революція (1919-1949 рр.).

Китайська Народна Республіка.

Тема 4. Політична система КНР Форма державного устрою і політичного правління, політичний режим КНР. Адміністративно-територіальний розподіл. Китайський прапор і герб. Конституція і система права КНР. КНК і демократичні партії.

Відповідно до Конституції від 4 грудня 1982 р. за формою державного правління Китай є соціалістичною народною республікою. В Китаї на центральному рівні існують шість владних структур: Всекитайські Збори народних представників, Голова Китайської Народної Республіки, Державна Рада, Центральна Військова Рада, Верховний Народний Суд і Народна Прокуратура.

Голова КНР, Держрада, Центральна Військова Рада, Верховний Народний Суд і Верховна Народна Прокуратура утворюються Всекитайськими Зборами Народних Представників і є підзвітними йому і його Постійному Комітету.

Всекитайські Збори Народних Представників (ВЗНП) – найвищий орган державної влади.

Тема 5. Економіка Китаю. Політика модернізації (з 1978 р.). Реформи в селі і місті. «Райони освоєння», їх типологія. Цілі, завдання, перспективи модернізації в ХХІ столітті.

Прихід прагматиків до влади призвів до кардинальних змін у житті китайського суспільства, початок яким було покладено на Пленумі ЦК КПК в грудні 1978 р. Тоді було взято курс, який отримав назву “чотирьох модернізацій”: перебудову і переведення на нову базу промисловості, сільського господарства, армії, науки і техніки. Ідеологічною основою реформ стали такі принципи: соціалістичний шлях розвитку, демократична диктатура народу, керівництво компартії, марксизм-ленінізм та ідеї Мао Цзедуна. Реформи розпочалися в сільському господарстві, а потім були поширені і на промисловість.

Тема 6. Населення. Соціальна сфера. Національний склад КНР. Чисельність населення та демографічна політика. Міграції. Міське і сільське населення. Розміщення населення.

У КНР існує більше 100 етносів, комуністичний уряд визнає лише 56. Найбільшою етнічною групою Китаю є ханьці (власне китайці) — 91,9 %. Вона неоднорідна і поділяється на ряд етнографічних груп, більшість з яких — це колишні самодостатні етноси, асимільовані китайцями-ханьцями.

Китай – єдина багатонаціональна держава. За чисельністю населення Китай займає перше місце в світі. Населення налічує 1 мільярд 300 мільйонів чоловік. У Китаї проживають 56 національностей.

Тема 7. Традиційна опозиція «Північ-Південь» і нова опозиція «Захід-Схід». Соціальна структура китайського суспільства. Традиційні та сучасні форми сімейних відносин. Соціальні проблеми.

Говорячи про модернізацію китайського суспільства, акцент, насамперед, робиться на зміні його економічних основ, на успіхи і проблеми в економічній сфері. Інші, не менш важливі, а в якомусь сенсі і більш значущі для подальшого розвитку соціуму зміни соціальних структур, однією з яких є сім'я, культури і політичної організації китайського суспільства нерідко залишаються в тіні. Соціально-економічні процеси (перехід до ринкової економіки, модернізація), що почалися в Китаї в кінці 80-х років, змінили соціальну структуру китайського суспільства і привели до переоцінки традиційних цінностей, зміни орієнтирів, зміни ціннісних орієнтацій і мотивацій поведінки молоді, в тому числі в сімейній сфері.

Тема 8. Внутрішня і зовнішня політика КНР. Ставлення до глобалізації в Китаї. Глобалізація і традиціоналізм в Китаї. Китай і міжнародні організації. Китай і Україна. Перспективи співпраці.

По мірі успішного втілення в життя політики реформ і відкритості, що призвела до виходу КНР на якісно новий рівень соціально-економічного розвитку та нарощування сукупної державної мощі, виявився і ряд проблем, які ослаблюють силу правлячої країною Комуністичної партії Китаю. Це – проблеми з підбором і призначенням кадрів, постійне зростання витрат на утримання адміністративно-управлінського апарату, незважаючи на адміністративну реформу, що проводилась протягом багатьох років і т.д.

Змістовий модуль 3

Тема 1. Пекін – столиця Китаю.

Пекін (北京 běijīng, Бейцзін) буквально означає «Північна столиця», виходячи із загальної для Східної Азії традиції, згідно з якою столичний статус прямо відбивається в назві. Інші міста, які отримали назви подібним чином: Нанкін (南京 nánjīng, Наньцзін, буквально «Південна столиця») в Китаї, Донгкінь (нині Ханой) у В'єтнамі і Токіо в Японії (з однаковим ієрогліфічним написанням 東京 і однаковим значенням – «Східна столиця»). Назва Пекін насправді не відповідає сучасній китайській вимові. На офіційному діалекті путунхуа (який в основному відповідає пекінській фонетичній нормі) назва міста проізносився як Бейцзін. В англійській і деяких інших мовах у другій половині ХХ століття назву міста було приведено у відповідність з реальним вимовою і, як правило, записується як Beijing.

Тема 2. Культура. Міфологія. Традиційні вчення. Конфуціанство. Конфуцій: життя і вчення. Роль конфуціанства у формуванні китайської цивілізації. Конфуціанство в сучасному Китаї. Даосизм в китайській культурі. Таємні секти. Даоська алхімія. Буддизм: історія і сучасність.

Міфи про давніх героїв відображають прагнення древніх китайців знайти персоніфікованих «авторів» найважливіших технічних досягнень глибокої давнини. Серед них ті, хто навчив людей добувати вогонь шляхом тертя; вперше збудував курінь із гілок; винайшов способи полювання та рибної ловлі; виготовив перші землеробські знаряддя і навчив людей вживати в їжу хлібні злаки; відкрив спосіб варити зерно на пару і т. д. Характерно, багато з цих культурних героїв зображувалися древніми китайцями у вигляді

напівлюдей-напівтварин: з тілом змії, з головою бика і т. ін, що безсумнівно є відображенням давніх тотемістичних уявлень.

Тема 3. Великі досягнення та відкриття.

Половина всіх найважливіших винаходів, на яких ґрунтується життя сучасного суспільства, прийшла із Стародавнього Китаю. Папір і фарфор, компас і порох, румпель і багатоярусні щогли – далеко не повний перелік відкриттів, зроблених китайськими вченими і досягли Європи через Великий шовковий шлях. «Чотири великих винаходи» древніх китайців – це папір, техніка друкування за допомогою набірної шрифту, порох і компас.

Тема 4. Специфіка національної кухні.

Китайська кухня – невід’ємна частина китайської культури. це поняття пов’язує традиції застілля, розваг, виходить з образу життя народу, його вікової історії, національного менталітету. Китайська кухня сама по собі користується світовою популярністю. Її знають або, принаймні, про неї чули буквально у всіх куточках землі. Наскільки часом вона витончена і винахідлива, настільки часом проста, але, тим не менше, для нас, європейців, майже завжди незвичайна і приваблююча. Китайських кухарів часом можна порівняти з алхіміками середньовічній Європи, але відрізняються вони від останніх тим, що видобувати не просто золото, а золото смаку часом, здавалося, з нічого або чогось, що і уявити неможливо. Для хорошого кухаря, відповідно до китайського прислів’я, підходить все, крім місяця і її відображення у воді. У сучасній інтерпретації прислів’я звучить так: китайці їдять все, що бігає, крім машини, все, що літає, крім літака.

Тема 5. Китайські свята. Основні пам'ятки.

Китай розвивається величезними темпами. Людина, що побувала в Пекіні десять-п'ятнадцять років тому, сьогодні, можливо, не впізнав би його. Шанхай зі своїми хмарочосами давно нагадує сучасний західний місто. Однак і в сучасному Китаї більшість людей пам'ятають і шанують давні традиції, дотримуються ритуали, відзначають традиційні свята. Багато китайських свят мають давню історію. Хоча з давніх часів китайці були надзвичайно працьовитим народом і працювали від зорі до зорі кожен день, проте святкові дні в календарі все ж були.

Свято Весни «Чуньцзе».

Свято ліхтарів.

Свято «Середини осені».

Китайський Новий рік.

Тема 6. Традиційні мистецтва.

Дослідженнями археологів встановлено, що територія Китаю була населена вже з часів нижнього палеоліту. Саме в Китаї знайдені найдавніші рештки викопного людини (синантропа) разом з примітивними кам'яними знаряддями. Сприятливі природні умови східного Китаю сприяли тому, що в долині річки Хуанхе і її приток дуже рано – вже з 3 тисячоліття до н. е. з'явилося землеробство. Потім тут виникли держави, які поряд з Єгиптом, Двуріччям і Індією з'явилися найбільш ранніми в історії людства осередками культури і мистецтва.

Тема 7. Народна медицина. Бойові мистецтва.

Китайська медицина – це дійсно величезний скарб, який так чи інакше сприяв процвітанню китайської нації і розвитку медицини як в Китаї, так і в світі. Можна сказати, що китайська медицина в даний час стала доступною

всьому людству. Сьогодні велика зацікавленість китайською медициною у практикуючих лікарів усього світу, більшість вчених визнає історичні корені даної медицини. Вчені відзначають, що філософське мислення китайської медицини відповідає розвитку сучасної науки. Найперша медична книга в Китаї з'явилася ще в 500 роках до н. е., називалася вона «Лікувальник імператора Хуанді». В цьому медичному трактаті вже були згадки про Ін-Ян і У-Сін. Учені вважають, що роль засновників китайської медицини покладається на Шеньнуну і Фуси. Згідно з переказами Шеньнун випробував трави, а Фуси виготовив голки, тобто були вивчені лікувальні й отруйні властивості рослин і взаємозв'язок вколювання голками з плинком захворювань. Досліджуючи багато документів, можна зробити висновок, що китайська медицина є найстарішою медициною всіх народів.

Тема 8. Власні імена. Традиційні ритуали. Національний костюм. Символіка позначення кольорів.

Ім'я людини являє собою досить багатий матеріал для дослідження. Будучи невідривної частиною культури, тенденції іменування дозволяють знайти ступінь традиційності суспільства або держави, підкреслити моду, віяння і настрої в ньому, ставлення населення до тих чи інших політичних, і навіть економічних змін. Китайські прізвища йдуть попереду особистого імені. Це впливає з того, що традиційно сім'я, клан вважається важливіше особистості. Звертатися до китайців слід на прізвище, додаючи «пан» або «пані», китайці, на відміну від європейців, не схильні до фамільярності.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва тем
1.	Тема 1. Предметне письмо. Надписи на неолітичній кераміці. Виникнення піктографії.
2.	Тема 2. Чжоуські письмена. Матеріали та знаряддя письма.
3.	Тема 3. Види китайської писемності. Структура писемного китайського знаку.
4.	Тема 4. Каліграфія як мистецтво. Легенди про походження письма.
5.	Тема 5. Географія Китаю. Формування кордонів Китаю. Вплив природних факторів на характер розселення і господарську діяльність людей.
6.	Тема 6. Історія Китаю від першого імператора до наших часів.
7.	Тема 7. Державний строй. Державна символіка.
8.	Тема 8. Населення та мова Китаю.
9.	Тема 9. Економіка КНР. Особливості реформ на селі та місті. Створення «районів освоєння».
10.	Тема 10. Китай в умовах глобалізації. Поняття глобалізації. Китай і світові держави.
11.	Тема 11. Історія назви столиці. Пам'ятки Пекіну.
12.	Тема 12. Риси міфологічного мислення. Релігія та філософія.
13.	Тема 13. Великі китайські винаходи.
14.	Тема 14. Історія і специфіка китайської кухні.
15.	Тема 15. Специфіка китайських свят. Основні туристичні пам'ятки.
16.	Тема 16. Особливості китайської медицини та бойових мистецтв.
17.	Тема 17. Особливості китайських імен.
18.	Тема 18. Китайський національний костюм. Символіка кольорів.

МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Модульна контрольна робота 1.

1. Поясніть коріння китайської писемності.
2. Поясніть, що таке ритуал. Наведіть приклади. Пов'яжіть свою відповідь із світорозумінням людини тих часів.
3. Наведіть різноманітні приклади виразів, прислів'їв про культуру і писемність.
4. Схарактеризуйте «малий чжуань» та «великий чжуань».
5. Наведіть приклади написання ієрогліфів у різних каліграфічних стилях.

Модульна контрольна робота 2.

1. Опишіть основні етапи українського китаєзнавства.
2. Дайте характеристику основним етапам історичного розвитку Китаю.
3. Розкрийте цілі, завдання, перспективи модернізації китайської економіки в XXI столітті.
4. Опишіть населення і національний склад КНР, чисельність населення та демографічну політику.

Модульна контрольна робота 3.

1. Схарактеризуйте ставлення до глобалізації в Китаї, глобалізацію і традиціоналізм в Китаї.
2. Опишіть характер відносин між Китаєм і міжнародними організаціями.
3. Схарактеризуйте перспективи співпраці між Китаєм і Україною.
4. Поясніть ставлення китайців до національних свят. Опишіть свято за вибором.

ГЛОСАРІЙ

Адаптація – пристосування організму до умов навколишнього середовища.

Ареал – частина території або акваторії земної кулі, на якій постійно зустрічаються популяції певного виду тварин (рослин).

Болото – надмірно зволожені ділянки суші з вологолюбною рослинністю.

Великий стрибок – економічна і політична кампанія в Китаї з 1958 по 1960 р, націлена на зміцнення індустріальної бази та різкий підйом економіки країни і мала трагічні наслідки для китайського народу. У цей час Китай являв собою на 90% аграрну країну, якою була гостро необхідна модернізація. Мао Цзедун обґрунтовував політику *в.с.* за допомогою марксистської теорії продуктивних сил, проте його спроба посилити економічне зростання шляхом різкої колективізації та підмінити професіоналізм ентузіазмом, а також невірні рішення в галузі сільського господарства обернулися катастрофою: наслідком *в.с.* стала смерть від 20 до 40 мільйонів чоловік, що зробило його найбільшою соціальною катастрофою ХХ століття (виключаючи Другу Світову війну).

Велика пролетарська культурна революція – термін, що позначає політичні події з листопада 1965 по жовтень 1976 в історії КНР. Цей період характеризувався крайньої політизацією всіх областей міського життя, насильством, твореним заохочуваними зверху бандами молоді, і хаосом в партійному керівництві країни. Вирішальний вплив на проведення «культурної революції» надав голова Комуністичної партії Китаю (КПК) Мао Цзедун для затвердження поглядів свого угруповання в керівництві КПК (маоїзму) як державної ідеології і в рамках боротьби з поглядами політичної опозиції. Об'єктивним змістом «культурної революції» було знищення традиціоналізму і створення конфлікту поколінь.

Віровчення – це сукупність уявлень про походження і природу Всесвіту в результаті творчого акту вищої істоти або вищих сил.

Вітер – потік повітря, що рухається відносно земної поверхні з швидкістю понад 0,6 м / с.

Води суші – води річок, озер, водосховищ, боліт, льодовиків, а також підземні води (загальний обсяг близько 35,8 млн. Км3). Води суші в основному прісні.

Гагаку – традиційна музика, що виконується на церемоніях і святкових заходах імператорського двору. Саме слово «гагаку» прийшло з китайської мови, в якому воно позначало стародавню ритуальну музику у виконанні великого оркестру, що складався з численних інструментів, серед яких були кам'яні дзвони, бронзові дзвіночки, різні духові та ударні інструменти. Композиції гагаку підрозділяються на 3 основних типи: тогаку, комагаку і кагура.

Гідронім – географічна назва об'єктів гідрографії (річки, струмки, озера, болота, моря і т. д.).

Гора (гори) – позитивна форма рельєфу; підняті над рівнинами і різко розчленовані ділянки земної поверхні зі значними перепадами висот (від декількох десятків метрів до декількох кілометрів). Від прилеглих рівнин гори відділені чітко вираженою лінією подошви схилу або передгір'ями.

Даосизм – вчення про дао або «шляху речей», китайське традиційне вчення, що включає елементи релігії і філософії. Звичайно розрізняються даосизм як певний стиль філософської критики (дао цзя) і даосизм як сукупність духовних практик (дао цзяо), хоча цей поділ досить умовно. Під дао цзя увазі переважно даосизм, що пов'язується з текстами, авторство яких приписується Лао-цзи і Чжуан-цзи.

Дацзибао – «газета, написана великими ієрогліфами» – рукописна стінгазета в Китаї, використовувана для пропаганди, вираження протесту і т.д. Право на написання дацзибао було закріплено в конституції КНР 1975. Широке поширення ці газети отримали під час культурної революції, після

того, як 25 травня 1966 аспірантка Пекінського університету Чи не Юаньцзя і інші студенти та аспіранти вивісили дацзибао, де ректор університету та інші викладачі були названі «чорними антипартійними бандитами». Мао Цзедун назвав цю дацзибао «першої марксистської дацзибао в Китаї» і дав вказівку поширити її текст в засобах масової інформації, що послужило початком масових гонінь на «ревізіоністів» і «бандитів». У лютому 1980 пленум ЦК КПК постановив: з метою сприяти ліквідації «факторів нестабільності» запропонувати Всекитайських зборів народних представників анулювати положення статті 45 конституції КНР щодо права громадян на «вислів думок, виклад поглядів, проведення дискусій та вивішування дацзибао». Тим самим дацзибао були фактично заборонені.

Діаспора – велика група людей, територіально відірвана від свого народу і живе у багатьох країнах.

Іхетуанське повстання (боксерське повстання) – повстання іхетуаней (буквально – «загонів гармонії і справедливості») проти іноземного втручання в економіку, внутрішню політику і релігійне життя Китаю з 1898 року (офіційно про початок повстання було оголошено в 1899 році) по 1901 рік. Спочатку користувалося підтримкою влади Китаю, але через деякий час імператриця Ци Сі перейшла на бік Альянсу восьми держав, який і придушив повстання. В результаті повстання Китай потрапив у ще більшу залежність від іноземних держав, що позначилося на його політичному та економічному розвитку в першій половині ХХ століття.

«Якість» населення – умова, що визначає рівень життя та соціально-економічного розвитку. Включає показники середньої тривалості життя, рівня освіти, умов життя, стану здоров'я, середнього доходу населення.

Клімат – багаторічний статистичний режим погоди, характерний для даної місцевості в силу її географічного положення.

Конфуціанство – етико-філософське вчення, розроблене його засновником Конфуцієм (551-479 до н.е.), розвинене його послідовниками і увійшло в релігійний комплекс Китаю, Кореї, Японії та деяких інших країн.

Конфуціанство є світоглядом, громадською етикою, політичною ідеологією, науковою традицією, способом життя, іноді розглядається як філософія, іноді як релігія.

Культ – форма громадського або особистого поклоніння, шанування вищих сил.

Легізм – філософська школа епохи Чжаньго (Воюючих царств), відома також як «Школа законників». Основною ідеєю школи була рівність усіх перед Законом і Сином Неба, наслідком чого була ідея роздачі титулів не по народженню, а за реальними заслугами, згідно з якою будь-який простолюдник мав право дослужитися до першого міністра. Легісти прославилися тим, що коли вони приходили до влади (в Ци і в Цинь), то встановлювали вкрай жорстокі закони і покарання.

Міжнародна стратегічна ситуація містить в собі два компоненти: мир і розвиток. Вперше концепція «миру і розвитку» була оприлюднена Ден Сяопіном у промові від 31 жовтня 1984, на якій він проголосив існування на міжнародній арені двох величезних проблем: проблеми світу і проблеми Півночі-Півдня. У березні 1985 р він уточнив, що по-справжньому головними проблемами глобального та стратегічного масштабу є проблема світу і економічні проблеми. Проблема світу – це проблема Сходу-Заходу, проблема розвитку – це проблема Півночі-Півдня. У підсумку існують проблеми Сходу, Заходу, Півночі і Півдня. Ден Сяопін неодноразово підкреслював, що на зміну концепціям про можливість світової війни в сучасну епоху прийшли ідеї миру, оскільки світову війну можна «відсунути» або навіть взагалі її уникнути, якщо «добре попрацювати». Така сприятлива міжнародна обстановка сприяє становленню нового світового порядку, чому, в свою чергу, сприяє тенденція до «багатополярності», що базується на п'яти принципах мирного співіснування, а також на взаєминах між державами на основі «національних інтересів». Сукупність цих факторів і принципів дозволяє КНР проводити незалежну зовнішню політику, виступати проти гегемонізму і силової політики.

Народ – певна спільність людей, що проживають на конкретній території. Включає характеристики расового, етнічного, релігійного складу, етнокультурних особливостей, менталітету.

Народна творчість – процес, акт, явище створення творів, що відображають особливості світогляду та естетичних ідеалів певного народу

Народність – (період «юності» етносу) – спільність людей, що склалася на базі єдності мови, території, що розуміється як батьківщина, місце формування даного етносу.

Національні меншини – групи населення, що відрізняються від більшості населення в державі за етнічними, соціальним, культурним та іншими ознаками.

Нація – (період «зрілості» етносу) – спільність людей, яка формується тільки на певному політико-правовому полі.

Обряд – введений законом або звичаєм порядок у будь-чому.

Звичай – стереотипні форми етнічної чи художньої культури, пов'язані з діяльністю, що має тільки практичне значення.

«Одна країна, дві системи» – ідея, запропонована на початку 1980-х Ден Сяопіном, керівником Китайської Народної Республіки, відповідно до якої політична система Китаю повинна була зазнати змін. Ден Сяопін запропонував варіант, при якому існував би тільки один Китай, але при цьому такі території як Гонконг, Макао і Тайвань могли б мати їх власні капіталістичні економічні та політичні системи, в той час як в іншій частині Китаю існувала б соціалістична система. Відповідно до пропозиції, Тайвань міг би зберегти свою власну політичну систему, юрисдикцію, озброєння, економіку і фінансову систему, включаючи комерційні та культурні угоди з іншими країнами, і отримати конкретні права у міжнародних відносинах.

Озеро – замкнуте водоймище, що утворився в природному поглибленні.

Плем'я – спільність людей, об'єднаних цілісністю території, що розуміється як місце проживання та спільного використання ресурсів.

Погода – сукупність безупинно мінливих значень метеорологічних елементів і атмосферних явищ, які спостерігаються в даний момент часу в тій чи іншій точці простору. Поняття «погода» відноситься до поточного стану атмосфери.

Підземні води – води, що знаходяться в ґрунтах і гірських породах верхньої частини земної кори в рідкому, твердому і газоподібному стані.

Природна зона – ділянка земної поверхні, що відрізняється від інших своєрідністю природного комплексу, що виявляється в досить чітко вираженому зовнішньому вигляді.

Рівнини – ділянки поверхні суші, дна морів і океанів, для яких характерні невелике коливання висот (до 200 м) і незначний ухил місцевості (до 5 °).

Раса – історично сформована група людей, пов'язана єдністю походження і схожості зовнішніх ознак.

Рослинність (флора) – історично сформована сукупність видів рослин, що мешкають в даній області.

Річка – постійний водний потік, поточний у розробленому цим потоком поглибленні, званім руслом.

Релікти – тварини або рослини, що збереглися без змін до наших днів.

Рельєф – сукупність нерівностей суші, дна океанів і морів, різноманітних за обрисами, розмірами, походженням, віком та історії розвитку. Складається з позитивних (опуклих) і негативних (увігнутих) форм.

Стан – соціальна група людей, що має спадкові права та обов'язки, закріплені у звичаях або законах.

Стратегія національного розвитку є серцевиною всієї теорії Ден Сяопіна і покоїться на двох фундаментах: теорії соціалізму початкового періоду і соціалістичної ринкової економіки. І те, і інше розглядається як внесок у марксизм. Коротко суть цієї стратегії полягає в наступному. Головна довгострокова мета китайського народу – перетворення країни в

процвітаюча, сильна, демократична і цивілізоване соціалістичне сучасна держава. Шлях до досягнення цієї мети ділиться на три етапи. Перший етап, 1981-1990 рр., Припускав подвоєння ВВП і рішення проблем харчування та одягу. Ці завдання виконані. Другий етап, 1991- 2000 рр. орієнтує доведення ВВП до 1 трлн. дол. з доходом на душу населення від 800 до 1000 дол. Реалізація планів даного періоду повинна привести Китай до «відносного процвітання». Цей етап пройдено. Третій етап, 2001-2050 рр., Націлює на досягнення рівня розвинутих країн та реалізацію основних цілей модернізації. Під модернізацією розуміються дотримання політики реформ і відкритості та реалізація програм в галузі сільського господарства, енергетики, транспорту, науки та освіти. У якості «стратегічних засобів розвитку» Ден Сяопін вказував на марксизм як на керівну ідеологію і на практику як «єдиний критерій істини» і писав про необхідність будувати соціалізм з китайською специфікою.

Сфера обслуговування – включає комунальні, побутові, ремонтні та інші служби.

Сфера послуг – блок інформаційно-технологічних галузей економіки: фінанси, маркетинг, реклама, страхова справа, гостинність, туризм та ін.

Стратегія соціалістичної модернізації КНР – прийнята в жовтні 1987 року, на 13-му з'їзді КПК програма, відповідно до якої Китай повинен був покроково провести соціально-економічну модернізацію. Перший крок припускав вирішення проблеми забезпечення народу харчуванням та одягом, а до 1990 року подвоїти ВВП проти рівня 1980 року. Другий крок передбачав подвоєння показника ВВП 1990 до кінця 20-го століття, подальше підвищення рівня життя на основі достатнього забезпечення народу харчуванням та одягом – до рівня середньої заможності. Третій крок передбачав збільшення середньодушового ВВП до середини 21-го століття до рівня середньорозвинених країн, забезпечення народу рівня життя вище середнього.

Сяокан – суспільство малого достатку. У 1984 році Ден Сяопін назвав с. суспільством, де середньодушовий ВВП складе 800 доларів США до кінця ХХ століття. У жовтні 1987 року, на 13-му з'їзді КПК с. був офіційно сформульований як «другий крок» стратегії соціалістичної модернізації.

Течії – горизонтальні переміщення води в морях і океанах.

«Теза про три представництва партії» – принципи, сформульовані Головою КПК Цзян Цземінем: 1. КПК – представництво передових продуктивних сил; 2. КПК – представництво передової китайської культури; 3. КПК – представництво абсолютної більшості китайського народу.

Теорія Ден Сяопіна – ідеї китайського політика і реформатора, діяча КПК Дена Сяопіна (1904-1997). Теорія Ден Сяопіна складається з трьох основних частин: 1) стратегія національного розвитку; 2) міжнародна стратегічна ситуація; 3) національні інтереси КНР і стратегія національної безпеки.

Традиція – виражений у соціально-організаційних стереотипах груповий досвід, який шляхом просторово-часової трансмісії акумулюється і відтворюється в різних людських колективах.

Урбанізація – переважання міських поселень і міського населення в загальній чисельності поселень і населення країни.

Фауна (тваринний світ) – історично сформована сукупність видів тварин, що мешкають в даній області.

Чотири модернізації – принцип, запропонований Ден Сяопіном, згідно з яким економіка була поділена на 4 сектори – оборонну промисловість, сільське господарство, науку і промислове виробництво. В якості пріоритетної була обрана стратегія «соціалістичної ринкової економіки». Ден стверджував, що Китай перебуває на першій ступені розвитку соціалізму і що обов'язком компартії є розвиток «соціалізму з китайською специфікою».

Чотири принципи Ден Сяопіна – прийняті на XV з'їзді КПК принципи, визначили сутність нинішньої китайської державності. Відповідно до них: а) КПК є керівною силою; б) марксизм-ленінізм та ідеї Мао Цзедуна

виступають ідеологічною основою; в) демократична диктатура народу – форма влади; г) китайський соціалізм – мета державного будівництва.

Ендеміки – тварини або рослини, що живуть тільки на певній території.

Етнос – історично сформована соціальна група, що володіє сукупністю наступних ознак: єдність території, культури на основі спільної мови, господарсько-побутових особливостей.

Юань – грошова одиниця КНР.

СТРУКТУРА, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРОЕКТУ

Структура проекту повинна сприяти розкриттю обраної теми і окремих її питань. Всі частини проекту повинні бути викладені в строгій логічній послідовності і взаємозв'язку.

Зміст проекту слід ілюструвати схемами, таблицями, діаграмами, графіками, фотографіями, малюнками і т.д. Графічного матеріалу по тексту необхідно надавати пояснення. Обсяг роботи повинен бути не менше 15 друкованих сторінок формату А4 (виключаючи додатки). Структура проекту містить:

- титульний аркуш;
- зміст (зміст);
- вступ;
- основна частина;
- висновок (висновки і пропозиції);
- список використаної літератури і джерел;
- додатки.

Титульний аркуш є першою сторінкою проекту. У верхньому полі вказується повне назва установи. В середньому полі вказується прізвище та ініціали виконавця, ближче до лівого краю титульного аркуша – посаду, звання, прізвище та ініціали викладача. У нижньому полі вказується місце виконання роботи та рік її написання (без слова «рік»).

Зміст – друга сторінка роботи. У ньому наводяться заголовки розділів роботи і вказуються сторінки, з яких вони починаються. Останнє слово кожного заголовка поєднують крапками з відповідним йому номером сторінки в правому стовпчику змісту.

Вступ передбачає обґрунтування актуальності обраної теми, мета і завдання проведеної роботи. При необхідності тут можуть бути відображені скорочення і позначення, нормативні посилання.

Мета дослідження – це уявне прогнозування результату, визначення оптимальних шляхів вирішення завдань ефективними методами і прийомами дослідження при написанні роботи.

Завдання дослідження визначаються поставленою метою і являють собою конкретні напрямки вирішення проблеми для досягнення мети дослідження. Вступ не повинно містити прикладів, ілюстративного та табличного матеріалу.

Основна частина. Проводиться детальний аналіз предмета дослідження, описуються його основні характеристики, розкриваються поставлені завдання.

Висновки передбачають чітке резюмування поставлених завдань.

Список літератури розміщується в кінці роботи після укладення. Виконується в алфавітному порядку і повинен включати, як правило, не менше 5 джерел.

Додатки. Сюди слід відносити допоміжний матеріал, який при включенні в основну частину роботи захищає текст. До допоміжного матеріалу відносяться відеоролики, таблиці, анкети, інструкції, ілюстрації (фотоматеріали) та ін.

Захист та обговорення проекту відбувається на практичному занятті з означеної теми.

ТЕМИ ПРОЕКТІВ

1. Образ Китаю в європейській та українській культурі XVIII – XIX ст.
2. Роль природного середовища у формуванні китайської цивілізації.
3. Екологічні кризи в Китаї та шляхи їх подолання.
4. Династія Ся – міф чи реальність?
5. Період Чунь-цю – закладення основ китайської культури.
6. Роль концепції «Небесного мандата» в китайській політиці.
7. Буддизм у Китаї.

8. Проблема «природи людини» в китайській філософії.
9. Секти в історії Китаю.
10. Китайське мореплавання.
11. Джерела китайського етноцентризму.
12. Історія розвитку китайської письмової культури.
13. Гоміньдан в історії Китаю.
14. Опозиція «Північ-Південь» у китайській історії.
15. Етапи модернізації в Китаї.
16. Ден Сяопін – архітектор китайських реформ.
17. Питання демографічної політики в Китаї.
18. Межнаціональні питання в Китаї: історія і сучасність.
19. Сучасна китайська родина: «маленький імператор» і його підлеглі.
20. Китай і Тайвань: чи можливе спільне майбутнє?
21. Українсько-китайські відношення.
22. Конфуціанські стратегії в сучасній китайській політиці.
23. Китайський сад: гармонія природи і людини.
24. Чи потрібна Китаю глобалізація?
25. Китай та перспективи його розвитку.
26. Китайська масова культура.
27. Високотехнологічні галузі Китаю.
28. Рівень життя населення Китаю.
29. Навчання китайської мови у світовому масштабі.
30. Роль туризму у китайському суспільстві.
31. Китайська архітектура і садово-паркове мистецтво.
32. Мости Китаю.
33. Архітектурні особливості китайського будинку.
34. Китайська пагода. Архітектурні стилі китайських пагод.
35. Давня архітектура Китаю. Подібності та відмінності.
36. Розподіл китайських стилів ушу на внутрішні і зовнішні.
37. Відомі китайські майстри ушу ХХ століття.

38. Шаолінське кунфу.
39. Ушу як невід'ємна частина виховання гармонійної особистості в шаолінської системі.
40. Жінки і кунфу.
41. Олімпійський Пекін.
42. Основні визначні пам'ятки столиці Китаю.
43. Сучасний Пекін.
44. Пекін – торговий і промисловий центр Китаю.
45. День Закоханих Цісіцзе в Китаї.
46. Необхідні атрибути Нового Року в Китаї.
47. Історія свята Дуаньцзе.
48. Сюжети розпису китайського фарфору.
49. «Чотири великих винаходи».
50. Чайна церемонія і її атрибути.
51. Великий шовковий шлях.
52. Базові кольори (у се, «п'ять кольорів») як символи.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Схарактеризуйте китайські першознаки. Опишіть давню передписемність.
2. Схарактеризуйте особливості інських піктограм.
3. Схарактеризуйте китайські першознаки. Поясніть сутність китайського ієрогліфічного письма.
4. Схарактеризуйте письмена епохи Чжоу. Поясніть уніфікацію письма епохи Цінь.
5. Схарактеризуйте еволюцію каліграфічних стилів. Опишіть знаряддя та матеріали письма.
6. Схарактеризуйте три типи письма, поясніть їхні відмінності.
7. Схарактеризуйте історію вивчення Китаю в Європі.
8. Схарактеризуйте етапи українського китаєзнавства.
9. Схарактеризуйте загальну характеристику природи Китаю, особливості рельєфу, геологічної будови, корисні копалини, клімат, динаміку зміни клімату.
10. Опишіть внутрішні води Китаю, моря, що омивають Китай, ґрунти, земельні ресурси, рослинний і тваринний світ, біологічні ресурси.
11. Схарактеризуйте основні етапи історичного розвитку Китаю.
12. Схарактеризуйте політичну систему КНР: особливості державного устрою і політичного правління, політичний режим КНР.
13. Схарактеризуйте адміністративно-територіальний розподіл в КНР.
14. Опишіть китайську державну символіку: прапор, герб, гімн.
15. Схарактеризуйте Конституцію і систему права КНР. КПК і демократичні партії.
16. Схарактеризуйте економіку Китаю та особливості політики модернізації (з 1978 р.).
17. Схарактеризуйте особливості реформ в селі і місті.
18. Поясніть сутність «районів освоєння», їх типологію.

19. Схарактеризуйте цілі, завдання, перспективи модернізації китайської економіки в ХХІ столітті.
20. Схарактеризуйте населення і національний склад КНР, чисельність населення та демографічні політику.
21. Опишіть характер міграцій в Китаї, міське і сільське населення, особливості, розміщення населення.
22. Схарактеризуйте традиційну опозицію «Північ-Південь» і нову опозицію «Захід-Схід».
23. Опишіть соціальну структуру китайського суспільства, традиційні та сучасні форми сімейних відносин, сучасні соціальні проблеми.
24. Поясніть взаємозв'язок зростання народонаселення у Китаї і обмеженість природних ресурсів.
25. Схарактеризуйте витоки китайської культури, писемності та міфології.
26. Схарактеризуйте фундаментальні релігійно-міфологічні принципи китайського світобачення.
27. Схарактеризуйте традиційні вчення, сутність конфуціанства.
28. Опишіть життя та вчення Конфуція.
29. Схарактеризуйте роль конфуціанства у формуванні китайської цивілізації, вплив конфуціанства в сучасному Китаї.
30. Схарактеризуйте даосизм в китайській культурі, даоську алхімію.
31. Схарактеризуйте буддизм: історію і сучасність. Сучасні секти.
32. Схарактеризуйте внутрішню і зовнішню політику КНР.
33. Опишіть сутність геополітики Китаю та тайванського питання. Проблеми політичної сфери.
34. Схарактеризуйте ставлення до глобалізації в Китаї, глобалізацію і традиціоналізм в Китаї.
35. Опишіть характер відносин між Китаєм і міжнародними організаціями.
36. Схарактеризуйте перспективи співпраці між Китаєм і Україною.
37. Схарактеризуйте економіку Китаю та політику модернізації (з 1978 р.).

38. Схарактеризуйте «райони освоєння», їх типологія. Цілі, завдання, перспективи модернізації в ХХІ столітті.
39. Опишіть історію та сучасність Пекіна – столиці Китаю.
40. Схарактеризуйте китайські досягнення та відкриття.
41. Схарактеризуйте розвиток науки і техніки у Китаї, основні досягнення та інновації.
42. Схарактеризуйте специфіку китайської національної кухні.
43. Схарактеризуйте особливості китайських національних і державних свят.
44. Опишіть основні національні та туристичні пам'ятки Китаю.
45. Опишіть види традиційних китайських мистецтв.
46. Схарактеризуйте особливості китайської народної медицини та її місце у світі.
47. Схарактеризуйте бойові мистецтва як унікальну спадщину і надбання китайської цивілізації.
48. Схарактеризуйте структуру китайських власних назв, імен та прізвищ.
49. Опишіть особливості традиційних китайських ритуалів.
50. Опишіть китайський національний костюм. Поясніть символіку кольоропозначень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. XVIII – перша половина XX ст.: дослідження, матеріали, документи. – Київ, 2002. – 194 с.
2. Киктенко В. А. Начало научного изучения Китая в Украине в XIX начале XX веков // Образование и наука на пути XX в XXI век. Ч. 1. – Алматы, 2007. – С. 83–106.
3. Китай 2007 / Изд-во литературы на ин. языках. Пекин : Изд-во лит-ры на ин. яз., 2007. – 279,[4]. с.
4. Кіктенко В. О. Огляд розвитку китаєзнавства у Великобританії // Східний світ. – 2005. – №4. – С. 30–40.
5. Волкова, О. Н. Лингвострановедение первого иностранного языка (китайский язык). Модуль 1. Китайская грамматология. Версия 1.0 [Электронный ресурс] : электрон. учеб. пособие / О. Н. Волкова. – Электрон. дан. (2 Мб). – Красноярск : ИПК СФУ, 2008.
6. Волкова, О. Н. Лингвострановедение первого иностранного языка (китайский язык). Модуль 2. Культура Китая. Версия 1.0 [Электронный ресурс] : электрон. учеб. пособие / О. Н. Волкова, Н. Л. Коломиец, М. А. Каданцева и др. – Электрон. дан. (2 Мб). – Красноярск : ИПК СФУ, 2008.
8. Чжэн Пин. География Китая: природа, экономика, культура / Чжэн Пин. – Межконтинентальное издательство Китая. – 2008. – 176 с.

Додаткова:

1. Гране, Марсель. Китайская мысль /Пер. с фр. М. Гране. М: Республика, 2004. – 526 с.
2. Гуадалупи, Джанни. Открытие Китая: тайны Поднебесной империи: книга-альбом. М.: Астрель: АСТ, 2004. – 336 с.
3. Делюсин Л. П. Китай в поисках путей развития: сборник. М.: Муравей, 2004. – 448 с.

4. Исаева Л. И. Красавицы Древнего Китая. М.: Диалог культур, 2006. – 320 с.
6. Китай в XXI веке: глобализация интересов безопасности / под ред. Г.И. Чуфрина; Ин-т мировой экономики и междунар. отношений РАН. М.: Наука, 2007. - 327 с.
7. Кухни народов мира: 1500 рецептов /сост. М. В. Набережная. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 672 с.
8. Кычанов Е.И., Мельниченко Б.Н. История Тибета с древнейших времен до наших дней. М.: Вост. литература, 2005. – 351 с.
9. Ли Хайжуй, Фэн Линьюй, Ши Вэйминь. Китай. Знакомство с древней культурой /Сост. и авт. предисл. Н. Х. Ахметшин. М.: Вече, 2007. – 208 с.
10. Мельникова Е.В. Культура и традиции народов мира (этнопсихологический аспект). М.: Диалог культур, 2006. – 304 с.
11. Непомнин О.Е. История Китая. Эпоха Цин: XVII – начало XX века. М.: Вост. литература, 2005. – 712 с.
12. Уиткомб Ванесса. Современный Китай /Пер. с англ. И. В. Павловой. – М.: АСТ: Астрель, 2006. – 318, [2] с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://english.gov.cn>
2. [http:// english.ccpit.org/](http://english.ccpit.org/)
3. <http://www.ec.cn>
4. <http://chinagate.com.cn/English/index/htm>
5. <http://nationalmuseum.cn/en/home/index.jsp>
6. <http://www.library.sh.cn/english/>
7. <http://www.china.org.cn/English/index/htm>
8. [http:// english.cas.cn/Eng2003/page/home.asp](http://english.cas.cn/Eng2003/page/home.asp)
9. <http://www.rmhb.com.cn/chpic/htdocs/English/index.htm>
10. <http://afe.easia.columbia.edu/china/geog/maps.htm#2b>